

Gemeente van Christus,

In 1926 hield de Gereformeerde Kerk een synode in Assen. Die is beroemd geworden in de Nederlandse kerkgeschiedenis omdat daar een preek van ds. Geelkerken werd besproken. Deze collega had beweerd dat de slang niet echt had gesproken. Dat je het verhaal uit Gen.3 niet letterlijk hoeft op te vatten. Breder gezegd: dat bijbelteksten in het algemeen op meer dan één manier uitgelegd konden worden.

Daar waren de mannenbroeders het niet mee eens: Geelkerken moest verklaren dat de slang wel degelijk “zintuiglijk waarneembaar had gesproken tot Eva”. De dominee weigerde en werd uit de kerk gezet.

Bijna een eeuw later weten wij inmiddels wel dat het scheppingsverhaal niet letterlijk genomen hoeft te worden. Het gaat hier niet over de eerste twee mensen aan het begin van de geschiedenis. Adam betekent “mens”, Eva zoiets als “leven”. Deze verhalen gaan over óns mensen, ons leven, hier en nu. Over hoe we ons verhouden tot elkaar. En tot God.

Als je al op zoek zou willen gaan naar het paradijs waaruit ze zijn verdreven, dan heeft het geen zin om ver weg, ergens in het gebied tussen Eufraat en Tigris te gaan graven. Als je er iets van terug zou willen vinden, dan zou je moeten graven in je eigen ziel. Naar wat daar leeft: aan verlangens en angsten. Aan onbevangingheid en schaamte.

Daar, in ons eigen innerlijk, is ook de plek waar de slang kan spreken.

In het 3^e hoofdstuk van Genesis wil de schrijver een aantal dingen verklaren: van waarom een slang kruipt, bijvoorbeeld; waarom het vrouwen zoveel pijn en moeite kost om een kind te baren; waarom mensen - vaak zwaar en lang - moeten werken voor de kost. Tot aan de vraag waarom wij sterfelijk zijn. Lees dat 3^e hoofdstuk er thuis nog maar eens op na, als je wilt.

Dan zul je zien dat halverwege het hele beeld kantelt: van een paradijselijk, harmonieuze schepping naar een gebroken wereld, waarin we worden geconfronteerd met pijn en verdriet en dood.

Om iets duidelijk te maken van hoe die overgang tot stand komt - in óns leven, hier en nu dus - gebruikt de schrijver een aantal kernbegrippen. We staan vanochtend bij drie ervan wat langer stil: goed en kwaad en naaktheid.

Ons verhaal wordt traditioneel vaak “de zondeval” genoemd: Adam en Eva eten van de vruchten van de boom van kennis van goed en kwaad. En begaan daarmee de eerste zonde uit de geschiedenis van de mensheid: ze doen wat God verboden had. En hebben het direct na hun overtreding door.

Goed en kwaad worden dan uitgelegd als morele, ethische begrippen: er zijn dingen die we wel mogen doen of zelfs zouden moeten doen. Die zijn goed. En er zijn dingen die we niet mogen doen. Die zijn kwaad.

Maar het gaat hier denk ik, niet zozeer om wat wel of wat niet mag; het gaat om iets dat veel dieper gaat.

Kennis van “Het Goede” bestaat dan hieruit dat je je realiseert, of in ieder geval een vermoeden hebt van hoe wij mensen, jij dus ook, in wezen, in beginsel geschapen zijn. Wat ermee bedoeld wordt, als God ziet wat Hij gemaakt heeft, ook de mens, en dan zegt: “En zie: het was goed, zeer goed.” (Gen.1:31) De schrijver van ons verhaal gebruikt voor die goedheid die op ons mensen betrekking heeft het beeld van de naaktheid. Dat heeft niet direct iets met erotiek te maken, alhoewel het er wel deel van uitmaakt, denk ik.

Naaktheid is een beeld voor de mens die zichzelf helemaal durft te laten zien, zoals zij of hij is. Naar anderen toe. Naar God toe.

Er zit helemaal niets tussen, in die relatie tot anderen en tot God, zou je kunnen zeggen. Je durft jezelf helemaal te laten zien zoals je bent (“Neem mij aan, zoals ik ben.....”).

Je vertrouwt erop dat dat kan. Dat je niet afgewezen zult worden, of uitgelachen of niet voor vol aangezien.

Je hebt geen mooie kleren nodig om jezelf mooier te laten lijken dan je bent. Je hoeft geen maskers op te zetten om jezelf te verhullen. Want er is geen sprake van onzekerheid of angst. Er is ook geen sprake van enige vorm van schaamte, omdat je niet goed genoeg zou zijn of iets in die geest.

Je hebt ook geen rijkdom of macht nodig om jezelf te zijn.

Het is goed dat je er bent. Dat je in liefde aanvaard wordt, zoals je bent. Door andere mensen. Door God. ***Je weet gewoon niet beter dan dat het goed is, zeer goed, dat jij er bent, zoals je bent.***

Ik zag afgelopen week een filmpje met Ton Lathouwers, een Nederlandse Zenmeester. Hij vertelt over zijn eerste ontmoeting, zo'n 60 jaar geleden, met Masao Abe, een Zenmeester uit Japan.

Ton verontschuldigt zich voor hoe hij er uit ziet. Hij verontschuldigt zich voor wie hij is.

En dan zegt Abe: **Jij bent volledig aanvaard, precies zoals je bent, hier en nu.**

En die woorden komen op een ongekende manier bij hem binnen. En veranderen hem voor de rest van zijn leven. De herinnering aan die ontmoeting, zo lang gelden alweer emotioneert die inmiddels behoorlijk op leeftijd zijnde Lathouwers nog steeds.

Het is de belangrijkste, meest wezenlijke ervaring die je als mens kunt hebben.

Die paradijselijke naaktheid, is er het beeld voor! Een prachtig, ontwapenend positief beeld: je mag me zien zoals ik ben.

Zonder het te willen idealiseren denk ik dat je er iets van kunt zien bij hele kleine kinderen. Peutertjes en kleuters. In een soort van volkomen argeloosheid, waarmee ze in het leven staan. Vertrouwen op de liefde en zorg van hun ouders en anderen om hen heen. Onbezorgd in je blootje in een zwembadje zitten. Of aan tafel: je er niet van bewust dat je gezicht onder de spinazie zit.

Alles is nog helemaal goed.

Maar precies in dat al of niet "bewust zijn" zit in mijn beleving, de omslag.

Aan de - als het tenminste goed is allemaal – paradijselijke toestand van dit kleine kind dat we allemaal geweest zijn, komt een einde als we ons van de dingen bewust gaan worden. Als we ons van onszelf bewust worden. Dan "begint de slang te spreken".

Misschien voor het eerst als je wordt uitgelachen op school omdat je een brilletje hebt. Of wat dikker bent dan de anderen. Daar steekt de slang de kop op: ze vinden me raar. Ik ben niet goed genoeg. Venijnig gelispel! Dat ervoor zorgt dat jij iets of veel van je onbevangenheid kwijt raakt. Dat er iets tussen jou en de anderen komt.

Vanaf het moment dat je je bewust bent geworden van jezelf en van hoe anderen naar jou kijken en ook negatief op jou kunnen reageren, voel je je naakt. Maar nu is dat niet langer een beeld voor iets positiefs, iets harmonieus. Maar voor jouw kwetsbaarheid. Anderen kunnen jou met liefde bejegenen, maar ze kunnen jou óók pijn doen. Ze kunnen jouw vriend of vriendin zijn, maar ook een pestkop of een vijand, een concurrent.

Andere gevoelens steken de kop op: angst, schaamte, wantrouwen. Onzekerheid, omdat je je kwetsbaar voelt. En je maakt schorten om je naaktheid te verbergen. Je gaat je anders voordoen dan je bent. Je zet alleen maar leuke filmpjes op sociale media. Je bent voortaan op je hoede. Het is niet langer vanzelfsprekend dat het goed is dat jij er bent, zoals je bent.

Er schuiven van allerlei dingen tussen jou en anderen. Er ontstaat afstand.

Ook tot jezelf.

Hetzelfde kan gebeuren in jouw relatie met God. "Wat zei God eigenlijk precies?", vraagt de slang op een bepaald moment in je leven.

Zégt God eigenlijk wel eens wat? Je hebt misschien van jongs af aan al die mooie en - ook veel minder mooie - verhalen over God gehoord. Maar nu je ouder bent en wat bewuster in het leven staat, realiseer je je dat je zelf nooit iets van die stem van God hebt opgevangen. En dat je moeite hebt gekregen met bepaalde beelden van God. Zoals in dat verhaal van Adam en Eva: één overtreding en meteen worden ze het paradijs uitgebonjourd! En moeten ze hard ploeteren voor de kost. En en passant verspelen ze hun onsterfelijkheid ook nog eens!

Wat een Godsbeeld!

Of op een andere manier, meer orthodox: ben ik wel goed genoeg in Gods ogen? Ik realiseer me dat ik steeds tekort schiet, naar anderen toe en naar God toe. Schuldgevoelens steken de kop op en komen tussen jou en God te staan. Het kan zelfs angst oproepen.

Het zijn maar een paar voorbeelden. Die hopelijk iets duidelijk kunnen maken van hoe het verhaal van Genesis 3 iets weerspiegelt van de ontwikkeling die ieder mens doormaakt: over hoe je kennis maakt met “het goede” en “het kwade”. Hoe je je kinderlijke geborgenheid en ontvankelijkheid, je argeloosheid kwijtraakt, als je wat we dan “de jaren des ondersheids” noemen hebt bereikt. Onderscheid tussen goed en kwaad, in die zin dat je ogen zijn open gegaan en je ziet dat de wereld geen aards paradijs is, maar een plaats waar mensen grenzen overschrijden, waar oorlog heerst, mensen leven in krankzinnige overvloed naast mensen die sterven de honger. Dat ons leven getekend wordt door geweld en angst, dreiging, verdriet en verlies.

En God? Is ook niet meer zo dichtbij als toen je als kind je avondgebedje opzei, in het vertrouwen dat Hij jou zeker zou horen. En het was goed. Maar nu voelt God ver weg meestal. En je merkt niets van Hem. En je ogen gaan open en je ziet hoe naakt je bent in deze wereld.

Is dat wat het inhoudt, in dat mooie, oude lied van Barnard: een mens te zijn op aarde?

Dat lied verwijst naar dat andere verhaal dat we vanochtend hebben gehoord.

Over “de nieuwe Adam”, zoals Paulus hem wel noemt: Jezus van Nazareth.

Ook daar lispelt de slang, dit keer in Jezus’ hoofd: wat heeft God nu precies over mij gezegd, toen ik uit het water van de Jordaan omhoog kwam? – “Jij bent mijn geliefde zoon, in jou vind ik vreugde.”

Maar wat betekent dat: dat ik kind van de Allerhoogste ben? Wat zegt dat over wie ik ben? En over welke weg ik moet gaan in dit leven?

Als er iets van God zelf in mij zit, betekent dat dan dat ik tot wonderlijke dingen in staat ben: van stenen brood maken, bijvoorbeeld? De mensen zullen verbijsterd zijn en me achterna lopen, als ik maar wonderen doe! Ongekend populair zal ik zijn. Of ben ik tot iets anders geroepen: brood breken en delen. Aandacht en liefde breken en delen. Mezelf als het ware breken en delen.

Kind van God zijn, betekent dat dat mij niets kan overkomen, omdat God mij op handen draagt?

Kan ik zonder op of om te kijken een drukke weg oversteken... of gaat die geborgenheid van God dieper...gaat het door gebrokenheid en zelf door de dood heen?

Kan dat vertrouwen me helpen om hier en nu in het leven te staan...een mens te zijn op aarde?

Heb ik rijkdom of macht, aanzien nodig om mens te zijn? Of zijn dat in wezen niet meer dan dure schorten waaronder ik mezelf zou kunnen verbergen? Maar ik hoef me helemaal niet te verbergen, toch?

Ook Jezus, de nieuwe Adam, moet hier, aan het begin van zijn weg, antwoorden vinden op die meest wezenlijke vragen die we als mens hebben: wie ben ik? Wat heeft me tot nu toe hier gebracht? Welke weg ligt er voor me?

Een innerlijk proces, waarin de slang lispelt en God fluistert, nauwelijks hoorbaar ...

Ik vind het een van de mooiste beelden uit de bijbel: God wandelt in de avondkoelte door de Tuin van Eden. En hij zoekt Adam, Eva, de mens.

Hij roept de mens. Hij roept jou: waar ben je?

In zijn Chassidische verhalen vertelt Martin Buber over een gesprek tussen een generaal en een rabbi: “Rabbi, hoe kan het toch dat God, die immers alles weet, aan Adam gevraagd zou hebben: waar ben je?”

Waarop de rabbi antwoordt: “Beste generaal wat zou jij zeggen, als God aan jou zou vragen: generaal, je bent nu 65 jaar oud, **waar ben jij nu?**”

Hoe ben je geworden wie je bent. Wat betekent het voor jou: mens te zijn op aarde?

En jij, die deze verhalen hebt gehoord, misschien wel voor de 50^e keer: waar ben jij nu?

Amen.